

ՎԻՐԱԲ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարանի
իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական
իրավունքի ամբիոնի դասախոս

ՈՂՈՐԿԱՓՈՂ ՀՐԱՁԵՆԸ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՁԵՆՔԻ ՏԵՍԱԿ. ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՈՐԱԿՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Հոդվածում քննարկվում են Գործող քրեական օրենսգրքով գեների ապօրինի շրջանառության համար քրեական պատասխանատվություն սահմանող հանցակազմերում ողորկափող հրազենին առնչվող բացառության վերաբերյալ տեղի ունեցած բովանդակային փոփոխությունները:

Հեղինակի կարծիքով՝ ցանկացած ողորկափող հրազեն ինքնին չի կարող դասակարգվել որպես «քաղաքացիական» և այդ գործընթացում անհրաժեշտ է հաշվի առնել քաղաքացիական գեների շրջանառության համար «Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքով նախատեսված սահմանափակումները: Մասնավորապես, ըստ հեղինակի՝ ինքնաշեն, ինչպես նաև կառուցվածքային փոփոխություններով ենթարկված գործարանային ծագման ողորկափող հրազենը չի կարող դասակարգվել որպես «քաղաքացիական», հետևաբար, դրա ապօրինի շրջանառությունը պետք է որակել Գործող քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով: Ընդ որում, գործարանային ողորկափող հրազենի կառուցվածքային փոփոխություններն իրավաբանորեն կարող են արժևորվել միայն այն դեպքում, երբ դրա հետևանքով նշված հրազենը կորցնում է իր նախնական (գործարանային) նշանակությունը՝ խաթարվում են տվյալ հրազենին ներկայացվող քրեագիտական պահանջները, փոխվում են դրա մարտավարատեխնիկական հատկությունները:

Բացի այդ, հեղինակի կարծիքով ուշադրության է արժանի այն հանգամանքը, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմը հանդես է գալիս ինքնուրույն հանցագործություն և դուրս է գտնվում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմի շրջանակից: Հետևաբար, այն դեպքում, երբ ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխությունների ենթարկված քաղաքացիական ողորկափող հրազենի շրջանառությունն իրականացնում է այն անձը, ով պատրաստել կամ ձևափոխել է այն, ապա վերջինիս արարքն անհրաժեշտ է որակել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ և 336-րդ հոդվածներով նախատեսված հանցանքների համակցությամբ:

Հիմնարանը: քաղաքացիական ողորկափող հրազեն; գործարանային ծագում; ինքնաշեն հրազեն; ձևափոխված հրազեն; դասակարգում:

Ներածություն

2003 թվականի պարիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի¹ (այսուհետ նաև՝ Նախկին քրեական օրենսգիրք) 235-րդ հոդվածի 1-ին մասը քրեական պատասխանատվություն էր նախատեսում ապօրինի կերպով գեներ, ռազմամթերք, պայթուցիկ նյութեր կամ պայթուցիկ սարքեր ձեռք բերելու, իրացնելու, պահելու, փոխադրելու կամ կրելու համար: Միևնույն ժամանակ, նշված հոդվածի դիսպոզիցիան բացառություն էր սահմանում ողորկափող հրազենի և դրա փամփուշտների ձեռքբերման, իրացման, պահելու, փոխադրելու կամ կրելու համար: Ընդ որում, նշված բացառության վերաբերյալ իրավական պրակտիկայում ձևավորված մեկնաբանությունը հնարավորություն չէր ընձեռում անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկել ընդհանրապես ողորկափող հրազեն ձեռք բերելու, իրացնելու, պահելու, փոխադրելու կամ կրելու համար՝ անկախ ողորկափող հրազենի փողը կարճեցված լինելու հանգամանքից:

Այսպես՝ ՀՀ վճարել դատարանը Երվանդ Մելքոնյանի գործով որոշման² շրջանակներում անդրադառնալով ողորկափող հրազենի վերաբերյալ հիշյալ հոդվածում նախատեսված բացառությանը՝ արտահայտել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «ՀՀ քրեական օրենսգրքի 235-րդ հոդվածի 1-ին մասում առկա այս բացառության տառացի մեկնաբանությունից Վճարել դատարանը եզրակացնում է, որ այն հնարավորություն չի ընձեռում անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկել ընդհանրապես ողորկափող հրազեն ձեռք բերելու, իրացնելու, պահելու, փոխադրելու կամ կրելու համար՝ անկախ այն հանգամանքից, թե այդ ողորկափող հրազենի փողերը կարճեցված են, թե ոչ: Բանն այն է, որ փողերը կարճեցված որսորդական հրացանը չի դադարում ողորկափող հրազեն լինելուց և դարձյալ հանդիսանում է այդպիսին: Իսկ եթե անտեսվի օրենսդրորեն ամրագրված բացառության՝ բառերի տառացի նշանակությունը և օրենքը մեկնաբանվի դրանում պարունակ-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

վող բառերի տառացի նշանակությունից ավելի լայն, անձր քրեական պատասխանատվության կենթարկվի քրեական օրենքով չնախատեսված հանցանքի համար: Նման մեկնաբանությունն անթույլատրելի է, քանի որ այդ դեպքում կխախտվեն ՀՀ Մահմանադրության, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի և ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ սույն որոշման 13-րդ կետում շարադրված դրույթները:

2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի՝ (այսուհետ նաև՝ Գործող քրեական օրենսգրք) 335-րդ հոդվածը քրեական պատասխանատվություն է նախատեսում ապօրինի կերպով հրազեն (բացառությամբ քաղաքացիական ուղղակիորդ հրազենի, դրա փամփուշտների կամ դրա բաղկացուցիչ մասերի), դրա հիմնական բաղկացուցիչ մաս, ռազմամթերք, ակոսափող հրազենի փամփուշտ, պայթուցիկ նյութ կամ պայթեցման սարք ձեռք բերելու, իրացնելու, պահելու, փոխադրելու, առաքելու կամ կրելու համար:

Ձեռքի ապօրինի շրջանառության համար քրեական պատասխանատվություն սահմանող Նախկին և Գործող քրեական օրենսգրքերի վերը վկայակոչված հոդվածների համեմատական վերլուծության արդյունքում հարկ է փաստել, որ Գործող քրեական օրենսգրքի ձևակերպումներում ողորկափող հրազենի վերաբերյալ բացառության առումով առկա է էական բովանդակային փոփոխություն: Մասնավորապես, ինչպես նկատում ենք՝ օրենսդիրը Նախկին քրեական օրենսգրքում սահմանած բացառությունը՝ «բացի ողորկափող հրազենից և դրա փամփուշտներից», Գործող օրենսգրքում սահմանել է այլ կերպ՝ «բացառությամբ քաղաքացիական ողորկափող հրազենի, դրա փամփուշտների կամ դրա բաղկացուցիչ մասերի»:

Գործող քրեական օրենսգրքում տեղ գտած եզրութաբանական հիշյալ վերաձևակերպումը հիմք է տալիս փաստել, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի վերը նշված որոշմամբ արտահայտած դիրքորոշումն այլևս կորցրել է իր արդիականությունը և քննարկվող դրույթի մեկնաբանման ու կիրառման տեսանկյունից վճռորոշ նշանակություն ունի «Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքում (այսուհետ նաև՝ Օրենք) նախատեսված իրավակարգավորումների բովանդակության, այդ թվում քաղաքացիական ողորկափող հրազեն համարվող առարկաների շրջանակի բացահայտումը:

Սույն հոդվածի նպատակը զենքի ապօրինի շրջանառության համար քրեական պատասխանատվություն սահմանող հանցակազմերում ողորկափող հրազենին առնչվող բացառության վերաբերյալ Գործող քրեական օրենսգրքում տեղի ունեցած բովանդակային փոփոխությունների հետազոտումն է:

Հոդվածի 1-ին բաժնում քննարկվում են «Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքում նախատեսված իրավակարգավորումները, իսկ 2-րդ բաժնում՝ քննարկվող հարցի առնչությամբ ձևավորված իրավակիրառ պրակտիկան:

Արդյունքում առաջարկվում է ցանկացած ողորկափող հրազեն ինքնին չդասակարգել որպես «քաղաքացիական» և այդ գործընթացում հաշվի առնել քաղաքացիական զենքի շրջանառության համար «Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքով նախատեսված սահմանափակումները:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը

Հետազոտության մեթոդոլոգիական հիմքն են կազմել թե՛ ընդհանուր գիտական և թե՛ մասնավոր գիտական մեթոդները: Մասնավորապես, կիրառվել են ընդհանուր գիտական այնպիսի մեթոդներ, ինչպիսիք են ինդուկցիան, դեդուկցիան, անալիզը, սինթեզը, ինչպես նաև մասնավոր գիտական՝ իրավահամեմատական, ձևական իրավաբանական, իրավական մոդելավորման և այլ մեթոդներ: Հոդվածում արված եզրահանգումների համար հիմք են ծառայել գիտական գրականության մեջ և դատական պրակտիկայում առկա տեսակետներն ու մեկնաբանությունները, ինչպես նաև օրենսդրական նորմերի համակարգային իրավահամեմատական վերլուծությունը:

Հետազոտության արդյունքներ և քննարկում.

1. «Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքում նախատեսված իրավակարգավորումների վերաբերյալ

«Ձեռքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքի (այսուհետ նաև՝ Օրենք) 3-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Ձեռքը, ըստ համապատասխան սուբյեկտների կողմից օգտագործման նպատակայնության, հիմնական չափանիշների և բնութագրող հատկանիշների, լինում է՝

- 1) քաղաքացիական զենք.*
- 2) ծառայողական զենք.*
- 3) ձեռքի մարտական հրաձգային զենք (այսուհետ՝ մարտական զենք)*

(...):

Օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Քաղաքացիական է համարվում այն զենքը, որը նախատեսված է քաղաքացիների ինքնապաշտպանության, սիրողական և սպորտային հրաձգության, որսորդության, սպորտային ու մշակութային միջոցառումների ընթացքում, ինչպես նաև օրենքով սահմանված այլ դեպքերում օգտագործելու համար: Քաղաքացիական զենքն իր կառուցվածքով պետք է բացառի կրակահերթով կրակելու հնարավորությունը.

- 2. Քաղաքացիական զենքի տեսակներն են՝*

www.artadaradutyjournal.com

- 1) ողորկափող հրազեն.
- 2) համակցված հրազեն, այդ թվում՝ փոփոխվող, ներդրվող ակոսավոր փողով.
- 3) երկար ակոսավող հրազեն՝ 1500 մմ-ից ոչ ավելի երկարություն և 12.7 մմ-ից ոչ ավելի տրամաչափ ունեցող փողով.
- 4) օդաճնշիչ զենք՝ ոչ ավելի, քան 25 ջոուլ փողային էներգիայով.
- 5) գազային զենք.
- 6) ազդանշանային զենք.
- 7) սառը զենք.
- 8) էլեկտրահարող զենք.
- 9) նետողական զենք»:

Օրենքի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝

1. Ծառայողական է համարվում այն զենքը, որը նախատեսված է պետական մարմինների և կազմակերպությունների պաշտոնատար անձանց, պետական ռազմականացված կազմակերպություններում ծառայողների (ծառայածների) կամ հատուկ կանոնադրական խնդիրներ իրականացնող իրավաբանական անձանց աշխատողների համար, որոնց օրենսդրությամբ թույլատրվում է կրել, պահել և օգտագործել այդ զենքը ինքնապաշտպանության կամ օրենքով նրանց վրա դրված՝ քաղաքացիների կյանքի, առողջության, սեփականության պաշտպանության, շրջակա միջավայրի, բնական պաշարների, արժեքավոր և վտանգավոր բեռների, հատուկ թղթակցության պահպանության պարտականությունների կատարման համար:

2. Ծառայողական զենք է մինչև 800 ջոուլ փողային էներգիայով կարճ ակոսավող հրազենը, որի փամփուշաները տարբերվում են մարտական զենքի փամփուշաներից, և իր կառուցվածքով գուրկ է կրակահերթով կրակելու հնարավորությունից:

(...):

Օրենքի 6-րդ հոդվածի համաձայն՝

1. Մարտական է համարվում այն զենքը, որը նախատեսված է մարտական ու օպերատիվ-ծառայողական խնդիրների լուծման համար և, օրենսդրությամբ համապատասխան, ընդունված է օգտագործել պետական ռազմականացված կազմակերպությունների սպառազինության մեջ, բացառությամբ քաղաքացիական և ծառայողական զենքի: Մարտական զենքը կարող է ունենալ կրակահերթով կրակելու հնարավորություն: Կրակահերթով կրակելու հնարավորություն ունեցող մարտական զենք կարող են ունենալ նաև Հայաստանի Հանրապետության քննչական կոմիտեի գինվորական քննչական գլխավոր վարչությունում ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձինք՝ առանձնահատուկ ծառայողական խնդիրների լուծման համար:

(...):

Օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Արգելվում է, որպես քաղաքացիական և

ծառայողական զենք, շրջանառության մեջ մտցնել՝ (...)

2) ինքնաշեն զենք, իր ձևով և տեսքով այլ առարկաների նմանեցված զենք, կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված ակոսավող և ողորկափող հրազեն՝ առանց կրակելու ունակության կորստի:

3) ակոսավող հրազենի փամփուշաներով կրակելու համար հարմարեցված ողորկափող հրազեն.

4) ակոսավող հրազենի փամփուշտների չափերին համապատասխան պատրաստված ողորկափող հրազեն.

5) գազային զենք կամ ազդանշանային զենք, որի կառուցվածքը հնարավորություն է տալիս կրակելու հրազենի փամփուշտներ.

(...)

9) Կառավարության հաստատած քրեագիտական պահանջներին չհամապատասխանող տեխնիկական բնութագիր ունեցող զենք և ռազմամթերք. (...):»

Վերը նշված իրավանորմերի համադրված վերլուծությունից բխում է, որ ըստ համապատասխան սուբյեկտների կողմից օգտագործման նպատակայնության, հիմնական չափանիշների և բնութագրող հատկանիշների՝ Օրենքն առանձնացնում է զենքի երեք հիմնական խումբ՝ քաղաքացիական, ծառայողական և մարտական: Ընդ որում, Օրենքով զենքի յուրաքանչյուր խմբի համար սահմանվել է առանձին հասկացություն, ինչպես նաև նախատեսվել են դրանց շրջանառության վրա տարածվող սահմանափակումները:

Հարկ է նշել, որ այս առումով թերևս առանձնահատուկ են քաղաքացիական զենքի վերաբերյալ Օրենքում նախատեսված իրավակարգավորումները, քանի որ դրա ընդհանուր հասկացության հետ մեկտեղ օրենսդրորեն հստակեցվել են նաև քաղաքացիական զենքի տեսակները՝ ողորկափող հրազեն, համակցված հրազեն (այդ թվում՝ փոփոխվող, ներդրվող ակոսավոր փողով), երկար ակոսավող հրազեն (1500 մմ-ից ոչ ավելի երկարություն և 12.7 մմ-ից ոչ ավելի տրամաչափ ունեցող փողով), օդաճնշիչ զենք (ոչ ավելի, քան 25 ջոուլ փողային էներգիայով), գազային զենք, ազդանշանային զենք, սառը զենք, էլեկտրահարող զենք և նետողական զենք:

Ինչպես նկատում ենք, որպես քաղաքացիական զենքի տեսակ, ի թիվս այլնի, օրենսդիրը նախատեսել է ողորկափող հրազենը՝ չնկարագրելով դրա առանձին հատկանիշներ (գործարանային, որսորդական, երկարափող և այլն): Այնուհանդերձ, հարկ է նշել, որ այս մոտեցումը գործնականում չպետք է հիմք հանդիսանա քննարկվող նորմի տարածական մեկնաբանման համար: Մասնավորապես, հրազենը որպես «քաղաքացիական» դա-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

սակարգելու համար չի կարող վճռորոշ չափանիշ համարվել բացառապես դրա ողորկափող լինելու հանգամանքը՝ անտեսելով քաղաքացիական զենքի շրջանառության վրա տարածվող օրենսդրական սահմանափակումները:

Այսպես՝ Օրենքի 7-րդ հոդվածով, ի թիվս այլնի, արգելվում է որպես քաղաքացիական զենք շրջանառության մեջ մտցնել ինքնաշեն զենք կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված ակոսափող և ողորկափող հրազեն (առանց կրակելու ունակության կորստի), այդ թվում՝ ակոսափող հրազենի փամփուշտներով կրակելու համար հարմարեցված ողորկափող հրազեն, ակոսափող հրազենի փամփուշտների չափերին համապատասխան պատրաստված ողորկափող հրազեն, գազային զենք կամ ազդանշանային զենք, որի կառուցվածքը հնարավորություն է տալիս կրակելու հրազենի փամփուշտներ կամ Կառավարության հաստատած քրեագիտական պահանջներին չհամապատասխանող տեխնիկական բնութագիր ունեցող զենք և ռազմամթերք:

Հարկ է ընդգծել, որ զենքի շրջանառությունը կանոնակարգող օրենսդրությամբ վերը նշված սահմանափակումների նախատեսումն ինքնապատակ չէ:

Այսպես՝ գործարանային հրազենը (заводское огнестрельное оружие), այդ թվում դրա բաղկացուցիչ մասերն ու համարող դետալները պատրաստվում են զենքի արտադրամասերում, հատուկ որակավորում ունեցող զինագործ-մասնագետների կողմից՝ սահմանված որակական ու տեխնիկական պահանջներին համապատասխան: Միևնույն ժամանակ, գործարանային ծագման հրազենին բնորոշ է հատուկ նույնականացման տարրերի (սերիա, համար և այլն) առկայությունը:

Այս համատեքստում հարկ է նշել, որ ՀՀ-ում քաղաքացիական, ծառայողական զենքի և ռազմամթերքի քրեագիտական պահանջները սահմանված են ՀՀ Կառավարության N 429-Ն որոշմամբ (այսուհետ նաև՝ Որոշում):

Որոշման «Հրազենի տեխնիկական բնութագրերին ներկայացվող քրեագիտական պահանջները» վերտառությամբ չորրորդ բաժնում սահմանվում է՝

«14. Նույն նմուշի փամփուշտներ կրակելու համար նախատեսված տարրեր մոդելների ակոսափող զենքերը պետք է տարբերվեն պարկուճների և գնդակների վրայի կրակման հետքերով:

15. Ակոսափող երկարափող զենքը չպետք է պատրաստված լինի ատրճանակային և ռևոլվերային փամփուշտներ կրակելու համար, բացի 5,6 մմ արամնաչափի /22L.R./ օղակաձև բոցավառման փամփուշտներից:

16. Ակոսափող և ողորկափող զենքը կրակված պարկուճների հարվածիչի զարկանի և փակադակի

հենքի հետքերում, իսկ ակոսափող զենքը և ներդիր ակոսափող փողերը՝ կրակված գնդակների վրայի փողանցքի հետքերում պետք է ձևավորեն այնպիսի միկրոռելիեֆ, որը տարբերակվի երկակնյա ծավալադիտակային մանրադիտակի տակ 20-անգամյա խոշորացմամբ:

17. Ծավլող երկարափող հրազենը, որի երկարությունը ծավալած վիճակում 800 մմ-ից պակաս է, չպետք է այդ վիճակում ունենա կրակելու հնարավորություն կամ դառնայի փոփոխություններ կատարելու (մաս հանելու, ավելացնելու կամ փոխարինելու) դեպքում ձեռք բերի այդպիսի հնարավորություն:

18. Ակոսափող, ողորկափող հրազենը պետք է ունենա անհատական համար (0.2 մմ-ից ավելի խորությամբ մեխանիկական եղանակով (հարված, ճնշում) կամ էներգիայի բարձր կոնցենտրացիայի աղբյուրի (այդ թվում նաև լազերով) օգտագործմամբ

(...):»:

Ի տարբերություն գործարանային հրազենի՝ ինքնաշեն հրազենը (самоделное огнестрельное оружие), պատրաստվում է ոչ գործարանային պայմաններում և չի անցնում որակական ու տեխնիկական ստուգումներ: Միևնույն ժամանակ, այն չի ստանում պետական գրանցում և չունի հատուկ նույնականացման տարրեր, որի հետևանքով ինքնաշեն հրազենով կատարված հանցանքների քննությունն իրավապահների համար առաջացնում է լրացուցիչ բարդություններ, ինչպես նաև մեծացնում դրա պահանջարկը հանցագործների շրջանում:

Հարկ է նշել, որ վերը նշված զենքերի լայն շրջանառությունն առավել նկատելի է այն երկրներում, որտեղ գործում են զենքի շրջանառության վերաբերյալ խիստ կանոնակարգումներ, քանի որ այդ պայմաններում նշված առարկաների հասանելիությունը և ցածր գինը հանցագործների համար դրանք դարձնում են գրավիչ այլընտրանք:

Ինչ վերաբերում է կառուցվածքային փոփոխությունների ենթարկված գործարանային հրազենին, ապա հարկ է նշել, որ նշված փոփոխությունների հետևանքով խաթարվում են դրան ներկայացվող քրեագիտական պահանջները, փոխվում են հրազենի մարտավարատեխնիկական հատկությունները (գնդակի թռիչքի ուղեգիծ, հեռահարություն, ճշգրտություն և այլն) և վերջնարդյունքում այն կորցնում է իր նախնական գործարանային նշանակությունը:

Ընդ որում, հարկ է նշել, որ ինչպես Հայաստանի Հանրապետության, այնպես էլ այլ պետությունների ոլորտային իրավական ակտերով ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված զենքերը չեն դասակարգվում որպես ինքնուրույն կատեգորիա, այլ համարվում են ապօրինի շրջա-

www.artadaradutyjournal.com

նառության առանձին օբյեկտ:

Ամփոփելով՝ հարկ է արձանագրել հետևյալը՝

• Ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված հրազենի շրջանառությունը լուրջ վտանգ է ներկայացնում հասարակական անվտանգության, անձանց կյանքի, առողջության, ինչպես նաև պետական մարմինների և կազմակերպությունների բնականոն գործունեության համար:

• Հիմք ընդունելով վերը նշվածը՝ ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված ողորկափող հրազենի շրջանառության իմպերատիվ արգելք:

• Ողորկափող հրազենը որպես «քաղաքացիական» դասակարգելու համար այն պետք է ունենա գործարանային ծագում և ենթարկված չլինի կառուցվածքային այնպիսի փոփոխությունների, որոնց հետևանքով տվյալ հրազենը կորցրել է իր նախնական (գործարանային) նշանակությունը՝ խաթարվել են դրան ներկայացվող քրեագիտական պահանջները, փոխվել են մարտավարատեխնիկական հատկությունները:

2. Իրավակիրառ պրակտիկայի վերաբերյալ

Քրեական գործերի ուսումնասիրությունը հիմք է տալիս փաստել, որ ողորկափող հրազենին առնչվող բացառության առումով Գործող քրեական օրենսգրքի ձևակերպումներում կատարված բովանդակային փոփոխությունը ՀՀ իրավակիրառ պրակտիկայում չունի միանշանակ ընկալում: Մասնավորապես, իրավակիրառ պրակտիկայում առկա են դեպքեր, երբ ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված հրազենը ստացել է «քաղաքացիական» դասակարգում: Ըստ էության, տվյալ դեպքում իրավակիրառ որպես հրազենի դասակարգման վճռորոշ չափանիշ հիմք է ընդունել բացառապես դրա ողորկափող լինելու հանգամանքը՝ անտեսելով քաղաքացիական զենքի շրջանառության վրա տարածվող օրենսդրական սահմանափակումները:

Այսպես.

Թիվ 26162424 քրեական վարույթով Վաղոյա Մարտինի Հարությունյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասով մեղադրանք է առաջադրվել այն բանի համար, որ «նա 2024թ. մարտ-ապրիլ ամիսներին Արարատի համայնքի Նոյակերտ բնակավայրի Հրաչյա Քոչարի 11 հասցեի իր տան բակում ինքնաշեն եղանակով պատրաստել է 12 տրամաչափի փամփուշտներ կրակող ողորկափող հրազեն և պահել իր ավտոտնակում, որը ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանության ՀՈԳՎ Արարատի բաժնի աշխատակիցների պահանջով 27.12.2024թ. ներկայացրել է»¹¹:

Ինչպես նկատում ենք, վերը նշված դեպքում մեղադրյալի արարքը որակվել է բացառապես ՀՀ

քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածով (ապօրինի կերպով հրազեն պատրաստելը), իսկ վերջինիս կողմից ապօրինի կերպով պատրաստված հրազենի ապօրինի շրջանառությունը, քննարկվող դեպքում՝ ապօրինի պահելը, ինքնուրույն քրեաիրավական գնահատականի չի արժանացել: Կարծում ենք՝ քրեաիրավական նման որակման համար իրավակիրառի կողմից հիմք է ընդունվել այն, որ քաղաքացիական հրազենի դեպքում ՀՀ քրեական օրենսգրքով պատասխանատվություն է նախատեսված բացառապես այն ապօրինի կերպով կրելու համար: Մինչդեռ, ինչպես վերը նշվեց, ինքնաշեն եղանակով պատրաստված հրազենը չի կարող դասակարգվել որպես «քաղաքացիական» և տվյալ դեպքում կատարվածը պետք է որակվեր ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ և 335-րդ հոդվածներով նախատեսված հանցանքների համակցությամբ: Ըստ էության, քննարկվող իրավիճակում գործ ունենք այսպես կոչված հանցանքների անխուսափելի համակցության հետ, քանի որ դժվար է պատկերացնել իրավիճակ, երբ ապօրինի կերպով հրազեն պատրաստելն առնվազն չի պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմի հատկանիշներ:

Այս համատեքստում ուշագրավ է այն, որ մեկ այլ դեպքում ապօրինի կերպով հրազեն պատրաստած և պահած անձի արարքը պրակտիկայում թեև որակվել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով, այնուհանդերձ, այս անգամ իրավական գնահատական չի տրվել ապօրինի կերպով այն պատրաստելու հանգամանքին: Այնինչ, տվյալ դեպքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածով նկարագրված արարքը պետք է ստանար ինքնուրույն քրեաիրավական գնահատական և որակվեր հանցանքների համակցության կանոններով: Այլ կերպ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմը հանդես է գալիս որպես ինքնուրույն հանցագործություն և դուրս է գտնվում հրազենի ապօրինի շրջանառության հանցակազմի շրջանակներից:

Այսպես, թիվ 18125325 քրեական վարույթով Էդիկ Գալստյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածի 1-ին մասով մեղադրանք է առաջադրվել այն բանի համար, որ «նա չունենալով սահմանված կարգով տրամադրված հրազեն և ռազմամթերք ձեռք բերելու, պահելու և փոխադրելու իրավունք, ապօրինի կերպով պատրաստել և իր բնակության վայր հանդիսացող՝ Գյումրի քաղաքի Ա. Իսահակյան փողոցի «ն» շենքի, բնակարան «ն» հասցեի նկուղում պահել է հրազեն հանդիսացող՝ ինքնաշեն եղանակով պատրաստված, 9մմ /9x18մմ ՌԻՉ/ տրամաչափի փամփուշտներով կրակելու համար թմրուկափող ատրճանակը և ռազմամթերք հանդիսացող՝ 4 /չորս/ հատ 9մմ /9x18մմ ՌԻՃ/ տրամաչափի մարտական փամփուշտներ, որոնք

www.aradaradatutyunjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

հայտնաբերվել և վերցվել են 10.12.2023 թվականին՝ Էդիկ Գալստյանի բնակարանում կատարված խուզարկությանը՝:

Ներկայացնենք պրակտիկայից այլ օրինակներ, երբ ինքնաշեն եղանակով պատրաստված հրազենը ոչ իրավաչափորեն դասակարգվել է որպես «քաղաքացիական»:

Այսպես.

Թիվ 26119224 քրեական վարույթով Արսեն Ադվանի Կարապետյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ և 336-րդ հոդվածներով մեղադրանք է առաջադրվել այն բանի համար, որ «նա ունենալով ՀՀ ռստիկանության ՀԱԱԳ վարչության կողմից, 22.09.2020թ տրված՝ թիվ 17587 գործարանային համարի 8/ մմ տրամաչափի «Կինգ» տեսակի գազային ատրճանակը պահելու և կրելու թիվ 107772/2 թույլտվությունը, միաժամանակ զենքի շրջանառության կարգավորման մասին ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի համաձայն, ունենալով հիշյալ զենքը այնպիսի պայմաններում պահելու պարտականություն, որով դրա պահպանությունը, անվտանգությունը ապահովելու նպատակով պետք է քացառվեր, կողմնակի անձանց հասանելիությունը զենքին, սույն վարույթով չպարզված հանգամանքներում և ժամանակին՝ 2023թ հունվարի 26-ից մինչև 2024 թվականի օգոստոսի 4-ն ընկած ժամանակահատվածում, թիվ 17587 գործարանային համարի 8/ մմ տրամաչափի «Կինգ» տեսակի գազային ատրճանակը ձևափոխելու արդյունքում ապօրինի պատրաստել է փողաբերանից կամ փամփշտանոցի հատվածից համապատասխան կառուցվածքային տվյալներով արկ /կապարից գնդակ, մետաղազնդիկ/ տեղադրելու և փողի փամփշտանոցում ճմմ տրամաչափի ազդանշանային փամփուշտ տեղադրելու դեպքում, կրակոցներ կատարելու համար պիտանի, ինքնաշեն ողորկափող հրազեն, որը հայտնաբերվել է Արսեն Կարապետյանի բնակության վայրում՝ Արարատի մարզի Վեդի համայնքի Լուսառատ բնակավայրի Պ.Սևակի փողոցի 14-րդ տանը 2024 թվականի օգոստոսի 8-ին կատարված խուզարկությանը:

Այնուհետև Արսեն Կարապետյանը 2024 թվականի օգոստոսի 04-ին՝ ժամը 00:30-ի սահմաններում, եղբոր՝ Հարություն Ադվանի Կարապետյանի կանչով գնացել է Փոքր Վեդի բնակավայրի Մ.Հովհաննիսյան փողոցի 46 հասցում գործող գարեջրատուն, իջնելով ավտոմեքենայից և ապօրինի կրելով թիվ 17587 գործարանային համարի 8/մմ տրամաչափի «Կինգ» տեսակի փողաբերանից կամ փամփշտանոցի հատվածից համապատասխան կառուցվածքային տվյալներով արկ /կապարից գնդակ, մետաղազնդիկ/ տեղադրելու և փողի փամփշտանոցում ճմմ տրամաչափի ազդանշանային փամփուշտ տեղադրելու դեպքում, կրակոցներ կատարելու համար պիտանի, իր իսկ կողմից ապօրինի,

նի, ինքնաշեն եղանակով պատրաստված ողորկափող հրազենը, (...):»¹³:

Ինչպես նկատում ենք, նշված դեպքում գազային ատրճանակը ձևափոխելու արդյունքում ապօրինի կրելով հրազեն պատրաստած, այն կրած և պահած անձի արարքը որակվել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ և 336-րդ հոդվածների համակցությամբ, այնինչ, քննարկվող իրավիճակում ապօրինի կրելով պատրաստված հրազենի ապօրինի շրջանառությունը (կրելը և պահելը) պետք է որակվեր ոչ թե ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ, այլ՝ 335-րդ հոդվածով՝ վերջնադրյունքում այն համակցելով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի հետ:

2024 թվականի հուլիսի 31-ին Կոտայքի մարզի դատախազության դատախազ Գ.Հարությունյանի որոշմամբ թիվ 20168524 քրեական վարույթով Սեյրան Գալուստի Աղամալյանի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 8-րդ կետով, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 297-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ հոդվածի 1-ին մասով հարուցվել է հանրային քրեական հետապնդում¹⁴ այն հանցանքների կատարման համար, որ «նա զենքի գործադրմամբ կատարել է խուլիգանություն, ինչպես նաև փորձել է ապօրինաբար կյանքից զրկել Վարդգես Բալյանին»:

2024 թվականի հուլիսի 29-ին՝ ժամը 18:50-ի սահմաններում, Կոտայքի մարզի Առինջ գյուղի Մաշտոցի փողոցի 44-րդ տան դիմաց Սեյրան Աղամալյանը վիճարանել է Աշոտ Գոռի Բալյանի և Վարդգես Գոռի Բալյանի հետ, որի ընթացքում հասարակության նկատմամբ անհարգալից, ինչպես նաև իրավական և բարոյական նորմերի նկատմամբ բացահայտ արհամարհական վերաբերմունք ցուցաբերելով, անտեսելով բնակելի տների բակում գտնվելու և շրջակայքում բազմաթիվ անձանց ներկայության հանգամանքը, համակեցության կանոնների ցուցադրարար անտեսմամբ հնչեցրել է հայիդյաններ, ինչպես նաև իր մոտ ապօրինի գտնվող, «ANSAR 1071» մոդելի ինքնաշեն ողորկափող հրազենից Աշոտ Բալյանի ուղղությամբ արձակել է ընդհանուր առնվազն չորս կրակոց, ինչից հետո հիշյալ տան երկրորդ հարկի բացված պատուհանի մոտ նկատելով Վարդգես Գոռի Բալյանին, իր մոտ ապօրինի գտնվող մյուս՝ «EKOI ASI» մոդելի ինքնաշեն ողորկափող հրազենից, վերջինին ապօրինաբար կյանքից զրկելու դիտավորությամբ, մոտ տարածությունից նշան բռնելով առնվազն երկու անգամ կրակել է Վարդգես Բալյանի ուղղությամբ՝ պատճառելով կրծքավանդակի աջ կեսի առաջնային մակերեսի կրծքավանդակ չքափանցող, վերքային խողովակի ընթացքով փափուկ հյուսվածքների, մեծ կրծքամկանի վնասումներով, աջ բազուկոսկրի գլխի կոտրվածքով, վերքային խողովակի վերջնամասում մետաղական օտար մարմնի առկայությամբ հրազենային, գնդակային,

www.artadaradutyjournal.com

կույր վնասվածքներ, որոնք առաջացրել են առողջության քայքայում՝ գուգորդված ընդհանուր աշխատունակության մեկ երրորդի կայուն կորստով, սակայն իր դիտավորության մեջ ընդգրկված հանցագործությունը նրա կամքից անկախ հանգամանքներով չի իրագործվել՝ մեկ անգամ կրակոցով վրիպելու, ինչպես նաև Վարդգես Բալայանի բաքնվելու և ժամանակին ցույց տրված բուժօգնության արդյունքում:

Վերը նշված գործողությունների հետևանքով խոչընդոտել է շրջակայքում գործող կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ «Օգոն» և «Վայրերիս» սպասարկման կետերի բնականոն աշխատանքը, խաթարվել է դրանցում գտնվող մարդկանց անդորրը, վերջիններիս մոտ առաջացնելով վախի և տագնապի զգացում»¹⁵:

Քննարկվող թեմայի շրջանակում, կարծում ենք՝ գիտագործնական մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում թիվ ԵԴ-1/0716/01/25 քրեական գործով դատավճռի ուսումնասիրությունը, որի արդյունքում պարզ է դառնում հետևյալը՝

Թիվ 12108025 քրեական վարույթով Մաքսիմ Սերգեյի Ջալալյանին մեղադրանք է առաջադրվել այն բանի համար, որ «նա չունենալով «Ձենքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված հրազենի, ռազմամթերքի շրջանառություն իրականացնելու, այն է՝ ձեռք բերելու և պահելու իրավունք, ինչպես նաև ՀՀ ՆԳՆ ոստիկանությունում օրենքով սահմանված կարգով չստանալով՝ հրազենի և ռազմամթերքի շրջանառություն իրականացնելու թույլտվություն, քննությանը դեռևս չպարզված ժամանակահատվածում և հանգամանքներում ապօրինի ձեռք է բերել և 2025 թվականի հունվարի 19-ին՝ ժամը 01:40-ի սահմաններում, Երևան քաղաքի Տիգրան Մեծ պողոտա 49 հասցեում իր մոտ կրել է համապատասխան արամաչափի ազդանշանային փամփուշտներով կրակելու համար նախատեսված, ինքնաշեն եղանակով ձևավոխված, համապատասխան չափային և կառուցվածքային տվյալներ ունեցող գնդակային փամփուշտներով կրակելու համար հարմարեցված, ներկայացված ձևավոխված փամփուշտներով /կամ նմանատիպ փամփուշտներով/ կրակոցներ կատարելու համար սլիտանի և ողորկափող հրազեն հանդիսացող, գործարանային արտադրության «BARICAT R2.5”S» տեսակի «V2YBRYFY-TO2- 2200063 համարի 9մմ տրամաչափի ազդանշանային թմրուկավոր ատրճանակ, ինքնաշեն եղանակով ձևավոխված՝ դրանց մեջ տեղադրված գնդակներով և համապատասխան չափային և կառուցվածքային տվյալներ ունեցող գնդակից /այդ թվում՝ ներկայացված ձևավոխված թմրուկավոր ատրճանակից կրակվելու համար հարմարեցված, ներկայացված ձևավոխված թմրուկավոր ատրճանակով /կամ համապատասխան չափային և կառուցվածքային տվյալներ ունեցող այլ գնդակ

կրակվելու համար սլիտանի և ռազմամթերք հանդիսացող թվով 13 հատ 9մմ տրամաչափի ազդանշանային փամփուշտներ»:

Դատարանը 2025 թվականի հուլիսի 16-ին նշված քրեական գործի վարույթը կարճելու և քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման շրջանակում արձանագրել է՝ «Անդրադառնալով մեղադրյալ Մաքսիմ Ջալալյանի արարքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցանքի առկայության կամ բացակայության հարցին՝ Դատարանը գտնում է, որ այն հիմնավոր կասկածից վեր ապացուցողական չափանիշով հաստատվում է սույն քրեական գործի շրջանակներում ձեռք բերված ապացույցներով, այլ կերպ ասած՝ ապացուցված է Մաքսիմ Սերգեյի Ջալալյանի մեղավորությունը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցավոր արարքի կատարման մեջ:

Այս համատեքստում Դատարանը ցանկանում է անդրադառնալ դատաքննության ընթացքում վիճարկման ենթակա այն հանգամանքին, ըստ որի՝ Մաքսիմ Ջալալյանի մոտ հայտնաբերված գեները հանդիսանում է ողորկափող հրազեն, իսկ դրա քաղաքացիական լինելու կամ չլինելու հանգամանքը պարզ չէ, մինչդեռ դրա՝ քաղաքացիական ողորկափող հրազեն լինելու դեպքում արարքը կարող էր որակվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ հոդվածի 1-ին մասով:

Վերը նշվածի կապակցությամբ Դատարանի գնահատականը կայանում է նրանում, որ նախ փորձաքննության թիվ 133-25 եզրակացությամբ նշում չի կատարվել հայտնաբերված հրազենի քաղաքացիական լինելու մասին, և երկրորդ՝ փորձաքննությունն իրականացրած փորձագետ Ռ. Պողոսյանը Դատարանում հստակ պարզարանեց այդ հանգամանքը՝ նշելով, որ ողորկափող և քաղաքացիական ողորկափող հրազենը միմյանցից տարբերվում են նրանով, որ քաղաքացիական ողորկափող հրազենն ի սկզբանե արտադրողի կողմից է այդպիսին արտադրվում և կառուցվածքային փոփոխության չի ենթարկվում, դրանք քաղաքացիական ազատ շրջանառության մեջ են գտնվում և քաղաքացիները կարող են խանութից ձեռք բերել: Ձենքի փոփոխման արդյունքում հնարավոր չէ ստանալ քաղաքացիական ողորկափող հրազեն: Ձենքի քաղաքացիական նշանակությունը որոշում է արտադրողը:

Նշվածից ուղղակիորեն ստացվում է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ ու 335-րդ հոդվածների և «Ձենքի շրջանառության կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի համակարգային վերլուծությունից չի կարելի հետևություններ կատարել այն մասին, որ ողորկափող հրազենը կարող է լինել միայն քաղաքացիական և ըստ այդմ՝ անձր պետք է ենթարկվի պատասխանատվության բացառապես 334-րդ

www.aradaradatumjournal.com

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

հողվածով: Ընդհակառակը, փորձագետի պարզաբանումներից պարզ է դառնում, որ առհասարակ զենքը համարվում է քաղաքացիական բացառապես այն դեպքերում, երբ այն այդպիսին արտադրված է գործարանում, այլ ոչ թե ձևափոխման արդյունքում է այդպիսին դարձել: Այլ կերպ ասած՝ այն դեպքում, երբ որևէ տեսակի զենք ձևափոխման արդյունքում է դառնում, օրինակ՝ ողորկափող հրազեն, ապա այն այլևս չի կարող համարվել քաղաքացիական ողորկափող, այլ այն հենց հրազեն է՝ բառի բուն իմաստով:

Սույն դեպքում ևս Մաքսիմ Ջալալյանի մոտ հայտնաբերված ատրճանակը միայն ձևափոխման արդյունքում է դարձել ողորկափող հրազեն, ուստի այն չի կարող լինել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործության առարկա: Արդյունքում, Գատարանը եզրահանգում է, որ Մաքսիմ Ջալալյանի կատարած արարքին տրված քրեափրավական գնահատականը ճիշտ է և վերջինի մոտ հայտնաբերված ատրճանակը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածի իմաստով հանդիսանում է հրազեն»¹⁶:

Այսպիսով, տվյալ դեպքում փորձագետի կողմից առաջ է քաշվում, իսկ դատարանի կողմից կայացված դատավճռով հաստատվում է քաղաքացիական զենքի գործարանային ծագում ունենալու գաղափարը, ըստ որի՝ ողորկափող և քաղաքացիական ողորկափող հրազենը միմյանցից տարբերվում են նրանով, որ քաղաքացիական ողորկափող հրազենն ի սկզբանե արտադրողի կողմից է այդպիսին արտադրվում և կառուցվածքային փոփոխության չի ենթարկվում: **Չենքի քաղաքացիական նշանակությունը որոշում է արտադրողը:** Այլ կերպ՝ զենքը համարվում է քաղաքացիական բացառապես այն դեպքերում, երբ այն այդպիսին արտադրված է գործարանում, այլ ոչ թե ձևափոխման արդյունքում է այդպիսին դարձել:

Եզրակացություն

1. Չենքի ապօրինի շրջանառության համար քրեական պատասխանատվություն սահմանող Նախկին և Գործող քրեական օրենսգրքերի վերաբերելի հոդվածների համեմատական վերլուծության արդյունքում հարկ է փաստել, որ ողորկափող հրազենին առնչվող բացառության առումով Գործող քրեական օրենսգրքի ձևակերպումներում առկա է էական բովանդակային փոփոխություն, և նշված բացառությունը սահմանող դրույթի մեկնաբանման ու կիրառման տեսանկյունից վճռորոշ նշանակություն ունի «Չենքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքում նախատեսված իրավակարգավորումների բովանդակության, այդ թվում քաղաքացիական ողորկափող հրազեն համարվող առարկաների շրջանակի բացահայտումը:

2. Քրեական գործերի ուսումնասիրությունը հիմք է տալիս փաստել, որ ողորկափող հրազենին

առնչվող բացառության առումով Գործող քրեական օրենսգրքի ձևակերպումներում կատարված բովանդակային փոփոխությունը ՀՀ իրավակիրառ պրակտիկայում չունի միանշանակ ընկալում: Մասնավորապես, իրավակիրառ պրակտիկայում առկա են դեպքեր, երբ ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխության ենթարկված հրազենը ստացել է քաղաքացիական դասակարգում: Ըստ էության, տվյալ դեպքում իրավակիրառ որպես հրազենի դասակարգման վճռորոշ չափանիշ հիմք է ընդունել բացառապես դրա ողորկափող լինելու հանգամանքը՝ անտեսելով քաղաքացիական զենքի շրջանառության վրա տարածվող օրենսդրական սահմանափակումները:

3. Սույն աշխատության շրջանակում կատարված իրավական վերլուծությունը հիմք է տալիս փաստել, որ Գործող քրեական օրենսգրքի ձևակերպումներում ողորկափող հրազենին առնչվող բացառությունը սահմանող դրույթը գործնականում պետք է կիրառվի՝ հիմք ընդունելով հետևյալ մեկնաբանությունները՝

1) Չնայած քաղաքացիական զենքի տեսակների շարքում օրենսդիրը ներառել է ողորկափող հրազենը՝ առանց կոնկրետացնելու դրա առանձին հատկանիշներ, այնուհանդերձ, հարկ է նկատի ունենալ, որ ցանկացած ողորկափող հրազեն ինքնին չի կարող դասակարգվել որպես «քաղաքացիական» և այդ գործընթացում անհրաժեշտ է հաշվի առնել քաղաքացիական զենքի շրջանառության համար «Չենքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքով նախատեսված սահմանափակումները:

2) Ինքնաշեն, ինչպես նաև կառուցվածքային փոփոխությունների ենթարկված գործարանային ծագման ողորկափող հրազենը չի կարող դասակարգվել որպես «քաղաքացիական», հետևաբար, դրա ապօրինի շրջանառությունը պետք է որակել Գործող քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով: Միևնույն ժամանակ, հարկ է ընդգծել, որ գործարանային ողորկափող հրազենի կառուցվածքային փոփոխություններն իրավական որակման տեսանկյունից կարող են արժևորվել միայն այն դեպքում, երբ դրանց հետևանքով նշված հրազենը կորցրել է իր նախնական (գործարանային) նշանակությունը՝ խաթարվել են տվյալ հրազենին ներկայացվող քրեագիտական պահանջները, փոխվել են մարտավարատեխնիկական հատկությունները:

4. ՀՀ քրեական օրենսգրքի 336-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմը հանդես է գալիս որպես ինքնուրույն հանցագործություն և դուրս է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմի շրջանակից: Այն դեպքում, երբ ինքնաշեն կամ կառուցվածքային փոփոխությունների ենթարկված քաղաքացիական ողորկափող հրազենի շրջանառությունը (իրացնել, պահել,

www.artadaratutyunjournal.com

փոխադրել, առաքել կամ կրել) իրականացնում է այն անձը, ով պատրաստել կամ ձևափոխել է այն, ապա վերջինիս արարքն անհրաժեշտ է որակել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ և 336-րդ հոդվածներով նախատեսված հանցանքների համակցությամբ: Տվյալ դեպքում, ըստ էության, գործ ունենք հանցանքների անխուսափելի համակցության հետ, քանի որ դժվար է պատկերացնել իրավիճակ, երբ ապօրինի կերպով հրազեն պատրաստելը կամ քաղաքացիական ուղորկափող հրազենը կառուցվածքային փոփոխությունների ենթարկելն առնվազն չի պարունակում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 335-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմի հատկանիշներ:

¹ Տե՛ս, ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունվել է 18.04.2003թ., ուժի մեջ է մտել 01.08.2003թ., ՀՕ-528-Ն: Ուժը կորցրել է 01.07.2022թ.:

² Տե՛ս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի՝ Երվանդ Մելքոնյանի գործով 2011թ. Մայիսի 11-ի թիվ ԵՇԳ/0090/01/10 որոշումը:

³ Տե՛ս, ՀՀ քրեական օրենսգիրք, ընդունվել է 05.05.2021թ., ուժի մեջ է մտել 01.07.2022թ., ՀՕ-199-Ն: Գործում է:

⁴ Տե՛ս, ՀՀ օրենքը գեների շրջանառության կարգավորման մասին: Ընդունվել է 05.10.2022թ., ուժի մեջ է մտել 28.04.2023թ., ՀՕ-368-Ն: Գործում է:

⁵ Հարկ է նշել, որ Օրենքի սկզբնական տեքստում որպես քաղաքացիական զենքի տեսակ նախատեսված էր «ողորկ-երկարափող հրազենը», որը հետագայում «Ձենքի շրջանառության կարգավորման մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին 02.02.2024թ. ՀՕ-34-Ն օրենքով փոխարինվեց «ողորկափող հրազեն» ձևակերմամբ:

⁶ Ինչպես նկատում ենք՝ Օրենքով կառուցվածքային փոփոխության ենթարկելու արգելքը տարածվում է բացառապես հրազենի վրա, մինչդեռ «ինքնաշենի» դեպքում նշված արգելքը տարածվում է ոչ միայն հրազենի, այլ նաև՝ ցանկացած զենքի վրա: Այնուհանդերձ, քննարկվող թեմայի համատեքստում մեզ համար գործնական հետաքրքրություն է ներկայացնում ինքնաշեն հրազենը, հետևաբար սույն աշխատանքի շրջանակում անդրադարձ կկատարենք բացառապես վերջինին:

⁷ Տե՛ս, Исаков В.Д., Бабахаян Р.В. К вопросу об экспертизах при применении газового оружия Судебная экспертиза: Межвуз. сб. науч. ст. Вып. 1. Саратов: СЮИ МВД России, 2001, էջ 40:

⁸ Տե՛ս, ՀՀ կառավարության «Քաղաքացիական, ծառայողական զենքի և ռազմամթերքի քրեագիտական պահանջները հաստատելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 1-ի N 429-Ն որոշումը:

⁹ Հարկ է նկատել, որ ռուսական գրականությունում առանձնացվում է ոչ գործարանային հրազենի երկու ինքնուրույն տեսակ՝ ինքնաշեն (самодельное огнестрельное оружие) և արհեստագործական (кустарное огнестрельное оружие): Միևնույն ժամանակ, այդ գրականությունում սահմանվում են դրանց տարբերակիչ հատկանիշները: Այնուհանդերձ, հարկ է նկատել, որ նշված տարանջատումն ունի կրիմինալիստիկական նշանակություն և քրեաիրավական որակման տեսանկյունից որևէ հետաքրքրություն չի ներկայացնում: Այս մասին տե՛ս Самсонов Г.А. Криминалистика: учебное пособие для вузов. М.: Юридическая литература, 2009, էջեր 176-178:

¹⁰ Տե՛ս, N. Florquin and B. King, From Legal to Lethal. Converted Firearms in Europe, Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva, 2018:

¹¹ Տե՛ս, թիվ ԱՎԳ-1/0050/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741156194 (վերջին մուտք՝ 29.08.2025թ.):

¹² Տե՛ս, թիվ ԱՎԳ-1/0050/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=29554872554826973 (վերջին մուտք՝ 29.08.2025թ.):

¹³ Տե՛ս, թիվ ԱՎԳ-1/0296/01/24 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝ https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741154547 (վերջին մուտք՝ 29.08.2025թ.):

¹⁴ Հարկ է նշել, որ թեև նախաքննության ընթացքում Ս.Աղամալյանի նկատմամբ հանրային քրեական

www.aradaradatumjournal.com

հետապնդում է հարուցվել նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 334-րդ հոդվածով, այնուհանդերձ, վերջինիս վերաբերյալ քրեական գործը դատարան է ուղարկվել բացառապես ՀՀ քրեական օրենսգրքի 44-155-րդ հոդվածի 1-ին մասով և 297-րդ հոդվածի 3-րդ մասով:

¹⁵ Տե՛ս, թիվ ԿԳ-0008/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=16325548649420414 (վերջին մուտք՝ 02.09.2025թ.):

¹⁶ Տե՛ս, թիվ ԵԳ-1/0716/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=48976645947691959 (վերջին մուտք՝ 31.08.2025թ.):

Օգտագործված իրավական աղբյուրի, գրականության և պրակտիկայի նյութերի ցանկ

1. Թիվ ԱՎԳ-1/0050/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741156194
2. Թիվ ԱՎԳ-1/0050/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=29554872554826973
3. Թիվ ԱՎԳ-1/0296/01/24 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741154547
4. Թիվ ԵԳ-1/0716/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=48976645947691959
5. ԹԻՎ ԿԳ/0008/01/25 քրեական գործը, հասանելի է հետևյալ հղմամբ՝
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=16325548649420414
6. ՀՀ կառավարության «Քաղաքացիական, ծառայողական զենքի և ռազմամթերքի քրեագիտական պահանջները հաստատելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 1-ի N 429-Ն որոշումը:
7. ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի՝ Երվանդ Մելքոնյանի գործով 2011թ. Մայիսի 11-ի թիվ ԵՇԳ/0090/01/10 որոշումը:
8. ՀՀ քրեական օրենսգրքը, ընդունվել է 05.05.2021թ., ուժի մեջ է մտել 01.07.2022թ., ՀՕ-199-Ն: Գործում է:
9. ՀՀ քրեական օրենսգրքը, ընդունվել է 18.04.2003թ., ուժի մեջ է մտել 01.08.2003թ., ՀՕ-528-Ն: Ուժը կորցրել է 01.07.2022թ.:
10. ՀՀ օրենքը զենքի շրջանառության կարգավորման մասին: Ընդունվել է 05.10.2022թ., ուժի մեջ է մտել 28.04.2023թ., ՀՕ-368-Ն: Գործում է:
11. Исаков В.Д., Бабахаян Р.В. К вопросу об экспертизах при применении газового оружия. Судебная экспертиза: Межвуз. сб. науч. ст. Вып. 1. Саратов: СЮИ МВД России, 2001:
12. Самсонов Г.А. Криминалистика: учебное пособие для вузов. М.: Юридическая литература, 2009:
13. N. Florquin and B. King, From Legal to Lethal. Converted Firearms in Europe, Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva, 2018:

References

1. T’iv AVD1/0050/01/25 qreakan gorc’y’, hasaneli e’ het&yal hghmamb —
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741156194 (Criminal Case No. AVD1/0050/01/25, available at the following link.) (In Armenian).
2. T’iv AVD1/0050/01/25 qreakan gorc’y’, hasaneli e’ het&yal hghmamb —
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=29554872554826973 (Criminal Case No. AVD1/0050/01/25, available at the following link.) (In Armenian).
3. T’iv AVD1/0296/01/24 qreakan gorc’y’, hasaneli e’ het&yal hghmamb —
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=27303072741154547 (Criminal Case No. AVD1/0296/01/24, available at the following link.) (In Armenian).
4. T’iv ED1/0716/01/25 qreakan gorc’y’, hasaneli e’ het&yal hghmamb —
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=48976645947691959 (Criminal Case No. ED1/0716/01/25, available at the following link.) (In Armenian).
5. T’iv KD/0008/01/25 qreakan gorc’y’, hasaneli e’ het&yal hghmamb —
https://datalex.am:443/?app=AppCaseSearch&case_id=16325548649420414 (Criminal Case No. KD/0008/01/25, available at the following link.) (In Armenian).
6. HH karavarut’yan .Qaghaqaciakan, tsarayoghakan zenqi yev razmamat’erqi k’reagitakan pahandrneri hastatelu masint 2021 tvakani aprili 1-i N 429-N voroshumy. (Decision of the Government of the Republic of Armenia “On Approval of Forensic Requirements for Civilian, Service Weapons and Ammunition” No. 429-N of April 1, 2021.) (In Armenian).
7. HH Vtwr’abek dataranı` Ervand Melqonyani gorc’ov 2011t’. Mayisi 11-i t’iv EShD/0090/01/10 oroshowmy’. (Decision of the Court of Cassation of the Republic of Armenia in the case of Yervand Melqonyan, No. EShD/0090/01/10, May 11, 2011.) (In Armenian).
8. HH qreakan o’rensiqrq, y’ndownvel e’ 05.05.2021t’., owjhi mej e’ mtel 01.07.2022t’., HO’-199-N: Gorc’owm e’. (Criminal Code of the Republic of Armenia, adopted May 5, 2021, entered into force July 1, 2022, Law No. HO-199-N, currently in force) (In Armenian).

9. HH qreakan o'rensgirq, y'ndownvel e' 18.04.2003t'., owjhi mej e' mtel 01.08.2003t'., HO'-528-N: Owjhy' korcrel e' 01.07.2022t' . (Criminal Code of the Republic of Armenia, adopted April 18, 2003, entered into force August 1, 2003, Law No. HO-528-N, repealed July 1, 2022.) (In Armenian).
10. HH o'renqy' zenqi shrjanar'owt'yan kargavorman masin. Y'ndownvel e' 05.10.2022t'. owjhi mej e' mtel 28.04.2023t'., HO'-368-N: Gorc'owm e'. (Law of the Republic of Armenia on the Regulation of the Circulation of Weapons, adopted October 5, 2022, entered into force April 28, 2023, Law No. HO-368-N, currently in force) (In Armenian).
11. Isakov V.D., Babakhanyan R.V. K voprosu ob ekspertizakh pri primenenii gazovogo oruzhiya. Sudebnaya ekspertiza: Mezhvuzovskiy sbornik nauchnykh statey, Vysh. 1. Saratov: SYuI MVD Rossii, 2001. (On the Question of Expert Examinations in the Use of Gas Weapons. In Forensic Expertise: Inter-University Collection of Scientific Papers, issue 1. Saratov: SYuI MVD of Russia, 2001.) (In Russian).
12. Samsonov G.A. Kriminalistika: uchebnoe posobie dlya vuzov. Moskva: Yuridicheskaya literatura, 2009. (Criminalistics: A Textbook for Universities. Moscow: Yuridicheskaya Literatura.) (In Russian).

Վիրաբ Ամբարձումյան

Преподаватель кафедры уголовного права Ереванского Государственного Университета

РЕЗЮМЕ

Гладкоствольное огнестрельное оружие как вид гражданского оружия: некоторые проблемы уголовно-правовой квалификации

В статье рассматриваются содержательные изменения, произошедшие в статьях действующего Уголовного кодекса, устанавливающих уголовную ответственность за незаконный оборот оружия, в отношении исключения, касающегося гладкоствольного огнестрельного оружия.

По мнению автора, любое гладкоствольное огнестрельное оружие само по себе не может быть отнесено к «гражданскому», и при этом необходимо учитывать ограничения оборота гражданского оружия, предусмотренные законом “О регулировании оборота оружия”. В частности, автор отмечает, что самодельное, а также конструктивно изменённое оружие заводского происхождения с гладким стволом не может быть отнесено к гражданскому, следовательно, его незаконный оборот подлежит квалификации по статье 335 Уголовного кодекса РА. При этом, структурные изменения Заводского гладкоствольного огнестрельного оружия могут быть юридически оценены только в том случае, если в результате этого указанное огнестрельное оружие теряет свое первоначальное (заводское) значение: нарушаются криминологические требования, предъявляемые к данному огнестрельному оружию, изменяются его тактико-технические свойства.

Кроме того, по мнению автора, заслуживает внимания то обстоятельство, что состав преступления, предусмотренный статьей 336 Уголовного кодекса РА, является самостоятельным преступлением и выходит за рамки состава преступления, предусмотренного статьей 335 Уголовного кодекса РА. Следовательно, в случае, когда оборот самодельного или подвергнувшегося структурным изменениям гражданского гладкоствольного огнестрельного оружия осуществляет лицо, которое его изготовило или модифицировало, то его действие необходимо квалифицировать как совокупность преступлений, предусмотренных статьями 335 и 336 Уголовного кодекса РА.

Ключевые слова: гражданское гладкоствольное огнестрельное оружие; заводское происхождение; самодельное огнестрельное оружие; модифицированное огнестрельное оружие; классификация.

SUMMARY

Smooth-bore firearms as a type of civil weapons: some issues of criminal-legal qualification

The article examines the substantive changes that have occurred in the articles of the current Criminal Code establishing criminal liability for the illegal circulation of weapons, particularly regarding the exception related to smoothbore firearms.

According to the author, any smoothbore firearm in itself cannot be classified as “civilian,” and it is necessary to take into account the restrictions on the circulation of civilian weapons provided by the Law “On the Regulation of the Circulation of Weapons” In particular, the author notes that homemade firearms, as well as factory-made smoothbore weapons that have undergone structural modifications, cannot be considered civilian weapons. Consequently, their illegal circulation should be qualified under Article 335 of the Criminal Code of the Republic of Armenia.

At the same time, structural modifications of factory-produced smoothbore firearms can be legally assessed only if, as a result, the given firearm loses its original (factory) characteristics—namely, when the criminological requirements applicable to that weapon are violated and its tactical and technical properties are altered.

In addition, according to the author, it is noteworthy that the corpus delicti established by Article 336 of the Criminal Code of the Republic of Armenia constitutes an independent offense and goes beyond the scope of the crime defined by Article 335. Therefore, if a person who has manufactured or structurally modified a homemade or altered civilian smoothbore firearm subsequently engages in its circulation, their act should be qualified as a combination of offenses under Articles 335 and 336 of the Criminal Code of the Republic of Armenia.

Key words: *civilian smoothbore firearm; factory origin; homemade firearm; modified firearm; classification.*

Բնագիրը ներկայացվել է 13.11.2025թ.

Ընդունվել է տպագրության 18.11.25թ.